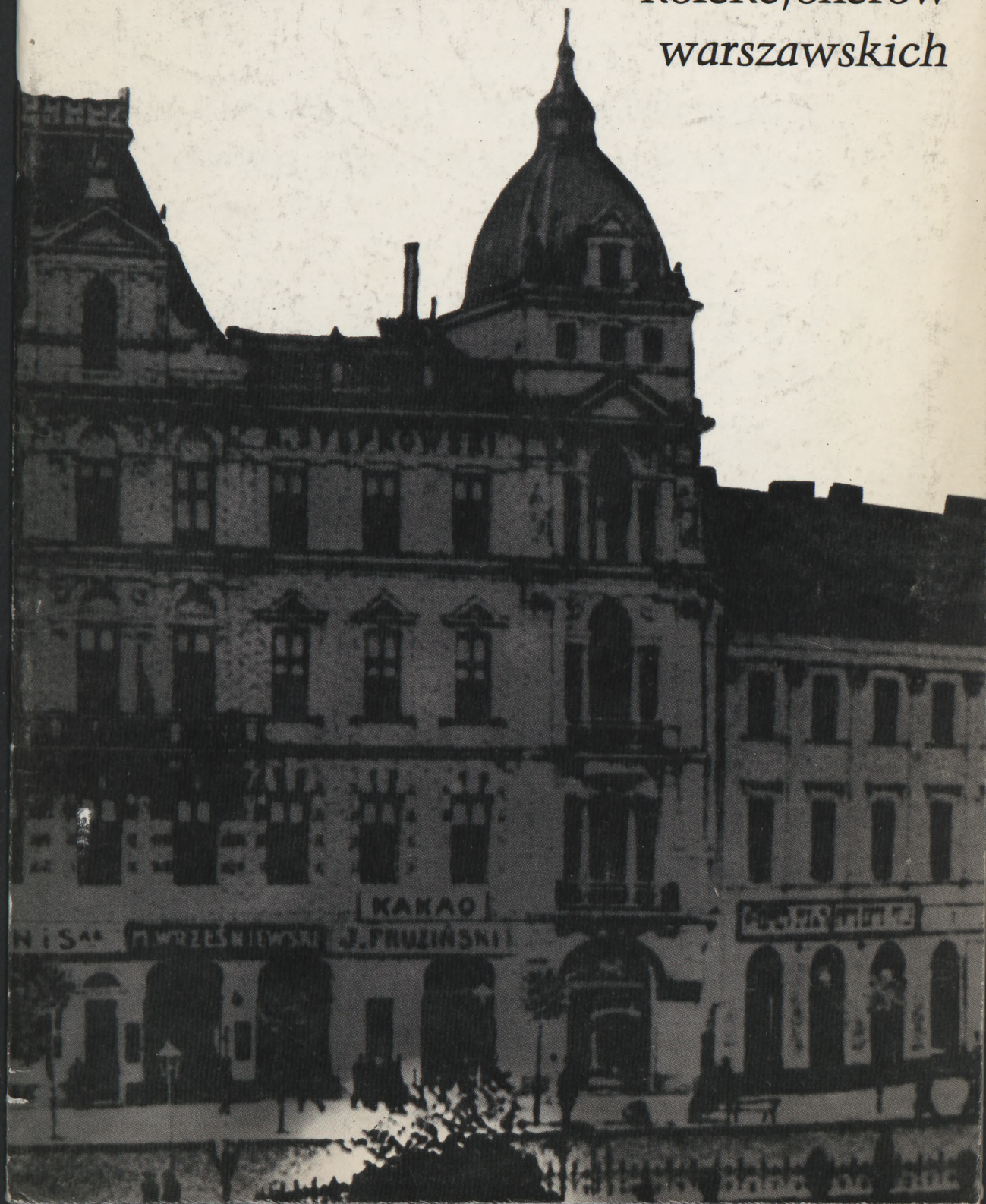
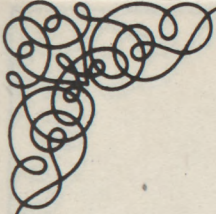

Varsaviana

*Rara et curiosa
kolekcjonerów
warszawskich*

Towarzystwo Przyjaciół Warszawy
Muzeum Historyczne m.st. Warszawy

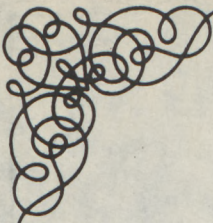
Varsaviana

Rara et curiosa

Druga
wystawa
kolekcjonerów
warszawskich

Muzeum Historyczne m.st. Warszawy
Rynek Starego Miasta 42

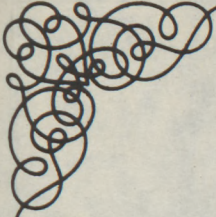
1986

Opracowanie graficzne
KSAWERY PIWOCKI

Zdjęcia
EWALD PAWLAK

Druk: Zakł. Offset. W-wa, Z. 6138 n. 500 P-4

Wstęp

G orące przyjęcie, z jakim spotkała się poprzednia wystawa Varsavianów (1983), skłoniło jej organizatorów do kontynuowania tego przedsięwzięcia, które ujawniło przy sposobności inne jeszcze, a nie znane dotychczas, kolekcje varsavianistyczne, poszerzając w poważnej mierze naszą dotychczasową wiedzę o szczęśliwie ocalałych, a związanych z życiem dawnej Warszawy, pamiątkach historycznych.

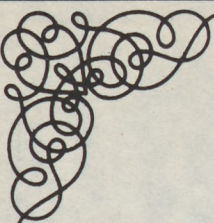
Co ważniejsza, owe ujawnione kolekcje, których wybrane fragmenty pokazujemy na obecnej wystawie, nie są bynajmniej jakimiś nowymi wersjami poprzednich, ale w pewnych partiach ilustrują takie dziedziny kolekcjonerstwa, jakie były w ogóle nieobecne przed trzema laty (że wymienię tu przykładowo dwie kolekcje wyrabianych w dziewiętnastowiecznej Warszawie przedmiotów codziennego użytku albo zbiór interesujących materiałów dotyczących inwalidów i ofiar wojny), w innych zaś stanowią cenne dopełnienie kolekcji już eksponowanych. Tak więc, gdy w roku 1983 znalazły się na wystawie varsaviana książkowe z XVIII w., pamiątki związane z Powstaniem Styczniowym, rozmaite materiały dotyczące Saskiej Kępy oraz wydawnictwa nutowe o tematyce warszawskiej, a w zakresie literatury — książkowe publikacje dawnej powieści i dawnej poezji o tematyce warszawskiej, to obecnie eksponujemy na niej podstawowe dzieła varsavianistyczne z XIX w., materiały związane z Powstaniem Listopadowym i z Wilanowem oraz płyty z nagraniami pieśni i piosenek dawnej Warszawy, a w zakresie literatury — rzadkie publikacje ilustrujące dzieje i twórczość dwóch odrębnych, a przedzielonych blisko stuleciem, grup literackich: Cyganerii Warszawskiej oraz Skamandra.

Przed trzema laty pisano na tym miejscu o „szczęściu kolekcjonera”, radującego się gromadzonymi przez siebie obiektami, oraz o „szczęściu” tych instytucji publicznych, które stają się z czasem właścicielami jego kolekcji.

Otóż obecna wystawa dwukrotnie egzemplifikuje to drugie szczęście: po raz pierwszy kolekcją rzadkich odznak, zapisanych Muzeum Historycznemu m.st. Warszawy w testamencie samego kolekcjonera, po raz drugi — kolekcją rzadkich znaczków pocztowych ofiarowaną temuż Muzeum przez rodzinę zmarłego zbieracza.

I jeszcze jedno. Oto obecna wystawa dobitnie ilustruje niemały i cenny wpływ, jaki zamięłowania jakiegoś konkretnego zbieracza wywierają na jego najbliższych. Znajdziemy więc na niej osobne kolekcje ojca oraz jego dwunastoletniego syna i natkniemy eksponaty kolekcjonerki, której małżonek brał udział w poprzedniej wystawie, w dwóch innych przypadkach natkniemy się z kolei na kolekcje takich zbieraczy, którzy odziedziczyli swoją pasję po ojcach-kolekcjonerach. Zjawisko to bardzo cenne, a naśladownictwo niezmiernie pożądane.

Vivant sequentes!

KRYSTYNA BURCHACKA

ceramik

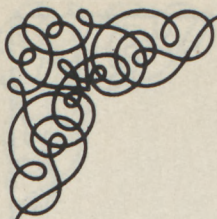
Małżonka inż. Tadeusza Burchackiego, znanego kolekcjonera autografów, muzykaliów oraz materiałów związanych z dziejami Saskiej Kępy, zbiera od roku 1975, gromadząc głównie różnego rodzaju warszawiana: książki, medale i ekslibrisy, a także wyrabiane w Warszawie przedmioty codziennego użytku.

Na wystawie pokazuje właśnie wybrane egzemplarze z tego ostatniego zespołu, konkretnie zaś wyroby metalowe trzech zakładów warszawskich: Fabryki Wyrobów Srebrnych i Platerowanych Józef Fraget, Fabryki Wyrobów Platerowanych Bracia Henneberg, Fabryki Metalowej pod firmą Norblin, Bracia Buch i T. Werner oraz Wolskiej Fabryki pod Warszawą.

Wystawione obiekty obejmują lustro produkcji firmy Norblin (z przełomu XIX i XX wieku), cukiernicę, tacę oraz koszyczek (prawdopodobnie na pieczywo) produkcji firmy Fraget, a także dwa oksydowane imbryczki do herbaty produkcji Wolskiej Fabryki pod Warszawą.

Dopełnieniem tych większych obiektów są srebrne i platerowane sztuczce (łyżeczki, noże, widelce) wyprodukowane w okresie międzywojennym przez firmy Fraget, Norblin oraz Bracia Henneberg.

JULIUSZ WIKTOR GOMULICKI

historyk literatury, filolog, eseista

Syn Wiktora, poety i prozaika, a ponadto wybitnego zbieracza, odziedziczył po nim żyłkę kolekcjonerską. Zbiór obecny (pierwszy przepadł w 1944) obejmuje m.in. archiwum literackie (ponad 300 tek rękopisów, dokumentów, druków ulotnych, fotografii itp.) oraz księgozbiór (ponad 10 000 dzieł, w ośmiu językach, głównie z zakresu literatury pięknej oraz teorii i historii literatury, historii i jej nauk pomocniczych, historii kultury, pamiętnikarstwa itd.). W obu działach na pierwsze miejsce wybijają się norwidiana (największy prywatny zbiór autografów, pierwodruków i rycin C. Norwida oraz materiałów do jego życia i twórczości) i varsawiana (ok. 2000 druków zwartych oraz rękopisy, ryciny, plany, wycinki itp.).

Na wystawie pokazuje materiały dotyczące Cyganerii Warszawskiej — nieformalnej, kontestacyjnej grupy literackiej o postawie demokratycznej, działającej w latach 1838—1844.

Główne eksponaty to książkowe pierwodruki dzieł siedmiu „cyganów”: Seweryna Filleborna (arcyrzadkie „Poezje”, 1847), Seweryna Zenona Sierpińskiego („Nowy gabinet powieści”, 1842), Romana Zmorskiego (m.in. „Domowe wspomnienia i powiastki”, 1854), Jana Majorkiewicza („Historia serca i rozumu”, 1851), Józefa Bogdana Dziekońskiego (m.in. rzadkie „Spomnienia i marzenia”, 1848), Aleksandra Niewiarowskiego (m.in. „Życie na żart”, 1856) oraz Włodzimierza Wolskiego (m.in. „Poezje”, 1859), a także rzadkie dziełka zbiorowe: „Jaskułka” (1843) i „Sześć powieści współczesnych pisarzy” (1859).

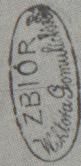
* Dopelnieniem tych pozycji są materiały ikonograficzne, dotyczące albo samych „cyganów” (portrety i karykatury), albo ich ulubionych lokali (m.in. rysunki Franciszka Kostrzewskiego przedstawiające, w odbiciu litograficznym, wnętrze kawiarni „Dziurka” przy ul. Miodowej oraz pokątną szulernię warszawską).

JASKUŁKA

PAMIĘTNIK

WYDANY PRZECZ

R. Zmorońskiego i J. B. Dziekowskiego.

W WARSZAWIE.

W DRUKARNI POD FIRMĄ M. CHMIELEWSKIEGO
PRZY ULICY SENATORSKIEJ NR 43.

1843.

POEZYJE

SEWERYNA FILLEBORNA.

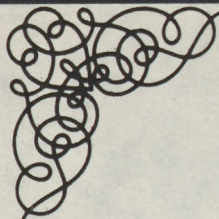

WARSZAWA,

w Księgarni Gustawa Sennewald.

Drukiem Henryka Hirszel.

1847.

JERZY HOŁUBIEC

inżynier-elektryk

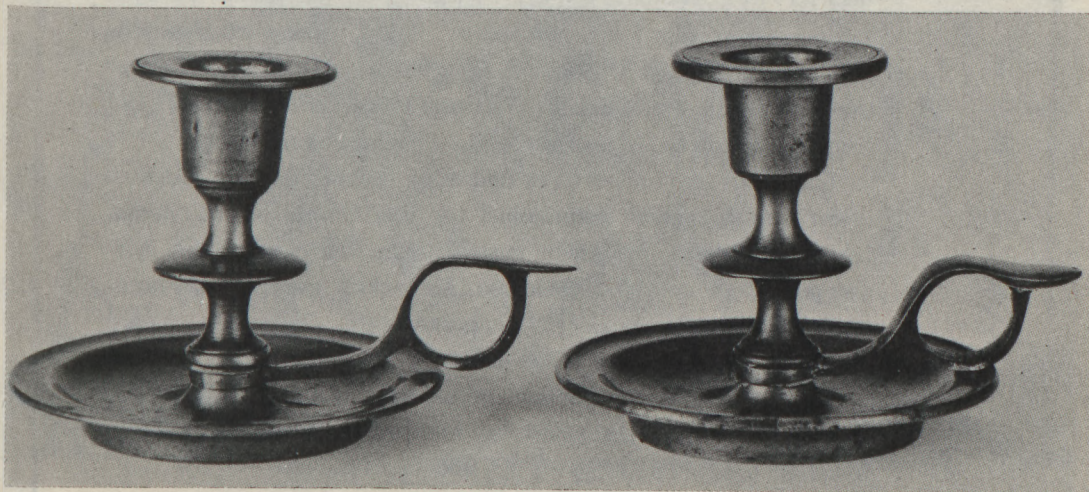
Od dwudziestu lat zbiera i wykorzystuje we własnych opracowaniach naukowych świeczniki i lampy, poczynając od czasów starożytnych (kaganki rzymskie z I–II w. n.e.) aż do najnowszych, przy czym jego kolekcja obejmuje obecnie świeczniki (od XV w.), lampy olejne (I–XIX w.), lampy gazowe (od XIX w.), lampy naftowe (j.w.), lampy benzynowe i karbidowe (XX w.) oraz lampy elektryczne (od końca XIX w.) — produkcji włoskiej, francuskiej, niemieckiej, rosyjskiej i radzieckiej oraz polskiej.

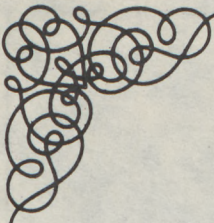
Na wystawie pokazuje niewielki fragment swojej kolekcji lamp „warszawskich”, a także katalogi paru firm stołecznych produkujących tego rodzaju obiekty.

Na szczególną uwagę zasługują trzy eksponowane lampy: stojąca olejna z 2 ćwierci XIX w., prawdopodobnie produkcji Drewsa albo Evansa, o charakterystycznej łódkowatej podstawie, na której umieszczono postać kobiecą; następnie żeliwna lampa naftowa — stolik, z oryginalnym abażurem, pochodząca z warszawskiej Fabryki Lamp i Brązów Jana Serkowskiego (XIX/XX w.), wreszcie prosta stojąca lampa naftowa z Fabryki Lamp i Wyrobów Brązowych A. Eilsteina (założ. 1888), przy czym szklany zbiornik na naftę pochodzi w tej lampie z Fabryki Szkła, Kryształów i Szyb do okien „Czechy” I. Hordliczki.

Obok lamp ekspozycja obejmuje również oryginalny, a podobny do świecznika, mosiężny pojemnik na zapalki fosforowe, produkcji znanej warszawskiej firmy Bracia Henneberg (założ. 1857), oraz żelazną latarenkę na świecę, produkcji J. Serkowskiego.

Ważnym uzupełnieniem samych lamp są katalogi tych wytwórni warszawskich, które je produkowały, a mianowicie J. Serkowskiego (lampy naftowe) oraz Fabryki Żyrandoli Elektrycznych A. Marciniaka oraz Zakładów Elektrycznych Braci Borkowskich.

TADEUSZ JANUSZEWSKI

badacz literatury, edytor, rękopiśmiennik

Z biera wszelkiego rodzaju materiały (książki, druki ulotne, nuty, afisze, katalogi, programy, foldery, fotografie, zaproszenia i publikacje okolicznościowe) dotyczące literatury polskiej międzywojennego dwudziestolecia, ze szczególnym uwzględnieniem grupy „Skamandra” (głównie zaś Tuwima i Lechonia), a na marginesie tej zasadniczej kolekcji — życia i twórczości Kazimierza Przerwy Tetmajera.

Na wystawie pokazuje pierwodruki książkowe skamandrytów z lat 1918–1921, dopełnione paroma bardzo rzadkimi drukami futurystów oraz parodystycznymi publikacjami dotyczącymi obu tych grup literackich.

Wśród książek nie zabrakło najrzadszych pierwodruków Juliana Tuwima („Rewolucja w Niemczech”, 1919), Jana Lechonia („Królewsko—polski kabaret 1917–1918”), Antoniego Słonimskiego („Sonety”, 1918), Kazimierza Wierzyńskiego („Wiosna i wino”, 1919) i Jarosława Iwaszkiewicza („Oktostychy”, 1919), a także ich słynnych „szopek politycznych” (1922, 1927, 1930, 1931). Na szczególną uwagę zasługuje w tym dziale „Pracowita Pszczółka”, kuriozalny „kalendarzyk na rok 1921” napisany przez Tuwima i Słonimskiego.

Część parodystyczną otwiera unikatowy druczek ulotny „Żydek—literat. Zasmarkander i futurojoyny” (ok. 1920, autorstwa A. Sterna i A. Wata), dopełniony dwiema mistyfikacjami literackimi, jakimi były dwa podrobione numery „Wiadomości Literackich”: wcześniejszy nosił tytuł „Jadamości Literackie” (1926), późniejszy — „Nowe Wiadomości Literackie” (pióra Tuwima i Słonimskiego).

Rolę interesujących przerywników pełnią z kolei podobizny i bilety wizytowe niektórych skamandrytów, programy balów i wieczorów literackich, a także interesujące... zawiadomienia ślubne.

Pracowita Pszczółka

Kalendarzyk

encyklopedyczno-informacyjny
na rok 1921. pod redakcją

Ant. Monimskiego i Jul. Tuwima

J. Dobrowolski

Żydek-literat

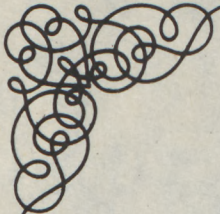
(Zasmarkander i futurojojny)

Satyry, piosenki i kuplety.

Zebrał i opracował CEZET.

TREŚĆ:

1. O żydowskim pułkowniku
2. Paskarze Poezji
3. Jojne Tuwimacher
4. O Josku co wyrobił się
Ipotroszku
5. Wesele u Gricchendlera
6. Zasmarkander i żydki
7. Skamandryta i Gitla
8. Futurojojny

STEFAN KARPIŃSKI

redaktor

Syn Jana Karpińskiego, znanego przed wojną kolejarza-antykwarium i zbieracza druków socjalistycznych; zbiera od wczesnej młodości, tracąc wszystko w Powstaniu 1944 r. To samo Powstanie, w którym brał czynny udział jako żołnierz AK, uczyniło go inwalidą, równocześnie jednak ukierunkowało całe jego powojenne zbieractwo, którego głównym przedmiotem stały się teraz publikacje i pamiątki dotyczące inwalidów wojennych i związków kombatanckich (m.in. druki ulotne, statuty, legitymacje, odznaki itd.), a także publikacje związane z historią medycyny i szpitalnictwa oraz opieki społecznej. Osobną kolekcjonerską pasją Karpińskiego są wszelkiego rodzaju materiały dotyczące Stanisława Brzozowskiego.

Na wystawie pokazuje materiały dotyczące inwalidów i w ogóle ofiar wojny w ich szczególnym aspekcie warszawskim.

Pośród pozycji książkowych (1916–1939) znajdują się m.in. rzadkie sprawozdania Komitetu Pomocy Sanitarnej z 1914 oraz Towarzystwa Pomocy dla ofiar wojny z 1916 r., a także liczne statuty związków, towarzystw i spółdzielni inwalidzkich (1920–1936), kalendarze inwalidów (1923, 1937, 1939) oraz publikacje związane z osobą i kultem „patrona inwalidów polskich”, gen. Józefa Sowińskiego.

Druki ulotne i okolicznościowe obejmują m.in. legitymacje inwalidzkie, afisze teatralne z przedstawień na rzecz inwalidów, bilety loteryjne, zaproszenia oraz przepustki szpitalne.

Na szczególną uwagę zasługują przedmioty-pamiątki z lat 1939–1944 (polowa lampa sanitariusza, osobisty opatrunek żołnierski, brytyjski opatrunek sanitarny, ze zrzutów w dobie Powstania 1944 r.) oraz liczne odznaki inwalidzkie (kilka z „syrenką”) i tzw. „kwiatki” na rzecz inwalidów.

ROZKAZ DZIENNY

D. O.
WOJSKA POLSKIEGO.

w Kwaterze Główny
w WARSZAWIE. dnia 17 Lutego 1921.

ZA NAYWYŻSZYM ROZKAZEM

Postępuje na wyższy w stopniu. w Korpusie Inwalidów i Weteranów.

Podofficer Weteranów Walenty Januchta, na Podporucznika, z przeznaczeniem do Pułku 7^{go} piechoty liniowej.

w Piechocie.

Otrzymałnia łącznie
Dyplomy,
dla interwencji (am-
brych).

W Pułku 2^{ym} liniowym, Podporucznik Stanisław Rudnicki. — W Pułku 6^{ym} liniowym, Podporucznik Władysław Płocier.

w Jędrze.

W Pułku 3^{im} Strzelców konnych, Kapitan Józef Radziwiński, w stopniu Majora, z pozwoleniem noszenia mundur.

W Pułku 2^{ym} Ułanów, Podpułkownik Adam Nosarzewski, z pozwoleniem noszenia mundur Wojska.

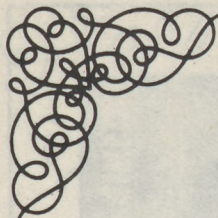
Naczelnny Wódz
(podpisano) KONSTANTY
W. X. R.

Zgodno z Oryginałem
General, Szef Sztabu Głównego.

Janusz

Pamiętka niedoli: ludu polskiego 1914/15 • 2.11.15.

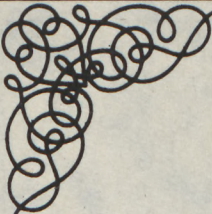
KRZYSZTOF KLINGER (1924—1982) dziennikarz, publicysta

Zbieracz okolicznościowych medali, orderów, odznak, banknotów, pamiątek (np. biżuterii żałobnej z 1863) oraz różnego rodzaju dokumentów związanych albo z głównymi epizodami walki o niepodległość Polski (1794, 1830/1831, 1863, 1914/1918), albo też z ich uroczyste obchodzonymi rocznicami o charakterze wyraźnie patriotycznym. Dopelnieniem tej zasadniczej kolekcji był księgozbiór obejmujący podstawowe dzieła z zakresu historii, falerystyki, numizmatyki, rzemiosła artystycznego oraz wojskowości. Osobną część swojego zbioru pamiątek, a mianowicie tę, która dotyczy dziejów Warszawy w okresie Pierwszej Wojny Światowej, zmarły zbieracz zapisał w testamencie Muzeum Historycznemu m.st. Warszawy.

Na wystawie pokazujemy wybrane obiekty kolekcji donacyjnej, ułożone w porządku chronologicznym (1914—1919), co ułatwia zarówno prześledzenie wojennych dziejów stolicy oraz narodzin i rozwoju jej rozmaitych instytucji, urzędów oraz służb miejskich, jak i zorientowanie się w stale rosnących nastrojach patriotycznych jej społeczeństwa (obchody rocznicowe).

Pośród wystawionych medali szczególną uwagę zwraca ten, który poświęcono wskrzeszeniu wyższych uczelni stołecznych (1916), obok niego zaś (ale w zupełnie odmiennym aspekcie) ten, którym upamiętniono zajęcie Warszawy przez wojska niemieckie (1915). Pośród plakietek — te, którymi uczczono uroczyste otwarcie Rady Miejskiej (1916) oraz wkroczenie do stolicy oddziałów legionowych (1 grudnia 1916), a także Pierwszy Zjazd Przedstawicieli Własności Nieruchomej (grudzień 1916). Najbardziej interesujące odznaki to z kolei odznaki Straży Obywatelskiej m. Warszawy a później Milicji Miejskiej, starannie opatrywane herbową syrenką warszawską.

JAN MOCZYDŁOWSKI

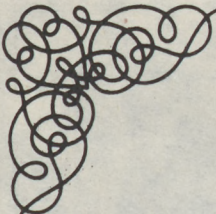
publicysta

Początkowo zbieracz monet i pieniędzy papierowych, których poważny zbiór przepadł mu w Powstaniu 1944 r., powrócił do kolekcjonerstwa dopiero w roku 1964, czyniąc jego głównym przedmiotem różnego rodzaju walory papierowe: obligacje pożyczek państwowych, akcje towarzystw handlowych i przemysłowych, weksle, czek, losy loteryjne i karty żywnościowe, a także papiery z wodnymi znakami portretowymi.

Na wystawie pokazuje warszawskie obligacje komunalne oraz akcje stołecznych towarzystw kredytowych, ubezpieczeniowych itd., a także warszawskie karty żywnościowe z lat 1917–1921 oraz z czasów okupacji hitlerowskiej.

W pierwszym zespole znajdują się m.in. obligacje pożyczkowe miasta Warszawy: z 1931 r. na 4 1/2 % pożyczkę konwersyjną oraz z lat 1936–1938 na pożyczkę inwestycyjną. Najstarsza akcja (rosyjskiego Obszczestwa Warszawsko-Wińskiej Żelaznej Drogi) pochodzi z roku 1880, a następna z kolei z 1910 (S.A. Tramways Suburbains et Vicinaux de Varsovie). Spośród innych walorów wyróżnia się list zastawny Towarzystwa Kredytowego Miejskiego w Warszawie (1938), a także obligacja Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie „Varsovia” (1920).

Kolekcja kart żywnościowych jest reprezentowana całym szeregiem druków, przeważnie niewielkiego formatu, z lat 1917–1921, pośród których są również karty na drzewo, na ziemniaki oraz na opał, a także 75-cio odcinkowa „Karta kontyngensowa” wydana w roku 1921 i ozdobiona m.in. główkami polskich monarchów, wodzów i artystów. Osobne miejsce zajmują karty żywnościowe z czasów okupacji hitlerowskiej (niewielkie i nieozdobne), przy czym jest pośród nich karta dla ludności żydowskiej, a także nigdy nie zrealizowane karty, które wydano na miesiące „powstańcze”.

JAN PIOTR PRUSZYŃSKI

prawnik

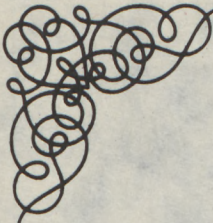
Z biera książki poświęcone prawu publicznemu, historii i ochronie zabytków oraz historii kultury i obyczajów, całkowicie odrębną jednak i najlepiej rozbudowaną część jego zbiorów stanowią gromadzone od 25 lat „gramofoniana”, to jest katalogi, libretta, foldery, grafika oraz literatura na temat płyt gramofonowych, a także same płyty gramofonowe i patefonowe „Standard”. W kolekcji tej szczególne miejsce zajmują polonica, a wśród nich liczne varsaviana.

Na wystawie pokazuje takie właśnie wybrane varsaviana gramofonowe, reprezentowane zarówno przez same płyty, jak i przez ich koperty, katalogi i foldery.

W zespole nagrań eksponuje najstarsze nagranie „Warszawianki z 1905 roku” (na amerykańskiej „Columbii”), warszawski repertuar Jana Sterna i Stanisława Ratolda: „Frajda na Saskiej Kępie”, „Czarna Mańka” oraz „Pod mostem Warszawy” (na płyt. „Syrena Grand Record” sprzed roku 1914), oraz marsze „Warszawianka” i „Niech żyje Warszawa!” (na płyt. „Beka Record” i „Venus Grand Record” z lat 1916–1918). Okres międzywojnia reprezentuje „Cała Warszawa” Golda—Własta (na płyt. „Syrena—Electro”) oraz — po dłuższym namyśle zbieracza — „Bal u starego Joska” (na płyt. „Lonora”), kolekcjoner pragnął bowiem tymi eksponatami zilustrować muzyczne codzienne życie przedwojennej Warszawy. Z wczesnych lat powojennych pochodzi z kolei prawykonanie „Piosenki o mojej Warszawie” Harrisa oraz „Walczyka Warszawy” Jurandota (na płyt. „Melodia”), a także „Warszawskie dzieci” St. R. Dobrowolskiego (na płyt. „Muza”).

Ważny aneks tych nagrań stanowią koperty płyt z warszawskich magazynów muzycznych (Rudzkiego, Klimkiewicza, „Syreny”), b. rzadki „Katalog—libretto” do płyt Pathé oraz foldery-dodatki do katalogów składowych „Syreny”, „Odeonu” i „Lonory”.

MICHAŁ JERZY PRUSZYŃSKI

uczeń, lat dwanaście

Syn Jana Piotra, który rozbudził w nim zamiłowanie kolekcjonerskie, zbiera od sześciu lat „sobiesciana”, a więc wszystko, co w jakiejś mierze wiąże się z osobą i działalnością króla Jana III, w szczególności zaś z Odsieczą Wiedeńską: książki, katalogi wystaw, reprodukcje obrazów i rycin, medale i odznaki okolicznościowe, widokówki, znaczki, karty i kasowniki pocztowe, a także nuty i płyty. Do najbardziej interesujących obiektów jego zbioru należy zaliczyć serwetę ceratową z litograficznym widokiem tryumfalnego Wjazdu Jana III do wyzwolonego Wiednia (wyrób zakładu A. Pruszyńskiego w Krakowie, 1883) oraz „Listy Jana Sobieskiego do Aleksandra Polanowskiego”, które opublikował rodzony pradziad młodego zbieracza, Zygmunt Luba Radziwiński (1884).

Na wystawie pokazuje jedynie swoje „wilanowiana”, których najstarszymi pozycjami są chwilowo rzadka broszura Feliksy Eger „Z niedawnych czasów. Wspomnienie z Wilanowa” (1901) oraz „Willanów” Ernesta Łunińskiego (1915; egzemplarz nadpalony, wydobyty w 1945 z gruzów Zamku Królewskiego w Warszawie). Do swoistych „cymeliów” wystawionego zespołu należy jego numer 1, czyli książeczka Orlonia „O myszce Klementynce” (1975), w której jest również mowa o Janie III i o jego rezydencji wilanowskiej, oprócz niej zaś numerek z karczmą „Kuźnia Królewska”, znaleziony po prostu na ulicy. Wiek zbieracza uprawnia go jeszcze do tego rodzaju kolekcjonerstwa, które objęło również zbiór widokówek wilanowskich ogłoszony w roku 1947, a także okolicznościową kartę pocztową „300 lat Wilanowa”.

300 LAT WILANOWA

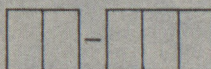
1677 • 1977

300 LAT WILANOWA
WARSZAWA 22 • 25-IV-1977

POLSKA zł 1

KARTKA POCZTOWA
P.P.T. IV. 77, 1000.000

Z NIEDAWNYCH CZASÓW

WSPOMNIENIA Z WILANOWA

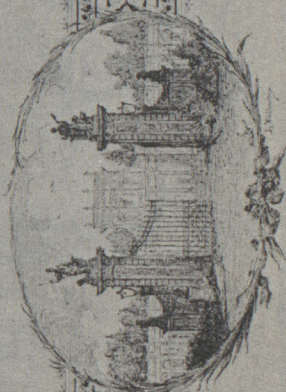
SKRĘŚIONE PRZEDZ

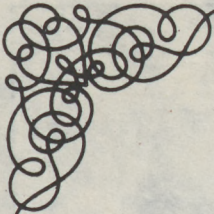
F. E.

W KHAKOWIE

W DOLKACH - CZASU - 1000 ZAWIĄZANIE JÓZEFA LANCZOSKARDO

1901

ALEKSANDER ROSZKOWSKI (1906—1978)

ekonomista

Z bieracz znaczków pocztowych, a od roku 1912 również papierowych pieniędzy polskich, przy czym obydwie te zbiory ocalały podczas ostatniej wojny. W pierwszym zespole obejmują one m.in. cenną kolekcję znaczków i kart „Poczty polowej” Powstania Warszawskiego 1944, a także pojedyncze listy przesyłane tą pocztą i opatrzone jej datownikami oraz stemplami cenzury wojskowej; w drugim — kolekcję banknotów polskich, poczynając od roku 1794 (prawie komplet) aż do roku 1967, nie licząc projektów (wzorów nie wprowadzonych w obieg) z lat 1919, 1923 (komplet) oraz 1944. Obydwie kolekcje zmarłego zbieracza zostały ofiarowane przez jego rodzinę Muzeum Historycznemu m.st. Warszawy.

Na wystawie pokazujemy najbardziej interesujące znaczki, karty i całości poczty powstańczej oraz dyplomy i medale przyznane A. Roszkowskiemu w związku z jego udziałem w wystawach znaczków pocztowych oraz z jego działalnością w ruchu filatelistycznym.

W pierwszym z tych działów na szczególną uwagę zasługują: spośród znaczków AK — pionowa partia znaczków serii definitywnej (z marginesami), z których każdy należy do innego „typu” (I, II), oraz egzemplarze znaczków projektowanych przez Mariana Sigmunda (pionowy pasek czerech znaczków) i przez Stanisława Tomaszewskiego, pseud. „Miedza” (komplet prób pięciu znaczków serii definitywnej); spośród całostek — karta pocztowa GG opatrzona nadrukiem WP (z godłem państwowym po środku) i stemplem „Główna Poczta Polowa N° 754” oraz karta przedwojennej poczty polowej opatrzona dwoma stemplami: okrągłym — „Harcerska Poczta — Czerniaków” (z lilijką), oraz prostokątnym — „Cenzurowane N° 14”.

Dokładny adres
wysyłającego.

Poczta Polowa
KARTKA POCZTOWA

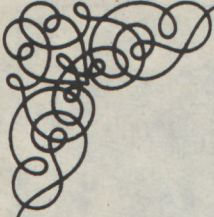

Stan Dybowski Stanisław
Warszawa, ul. Sienkiewicza 4 m. 10

CENZUROWANE № 14

Poczta Polowa №

Poczta Polowa "105"
Kuchnia "Bp" 105
Michalska 24 m. 13
"Dziśka"

JACEK JAN SNOPCZYŃSKI

organizator przemysłu

Zbiera wybrane varsaviana (książki, autografy, listy, zaproszenia, fotografie), od roku 1970 zaś również pocztówki o tematyce warszawskiej, których kolekcja wynosi już dzisiaj ponad 1000 okazów.

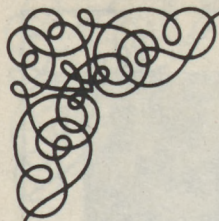
Na wystawie pokazuje wyłącznie pocztówki sprzed września 1939 r., starając się możliwie najpełniej zilustrować nimi wygląd przedwojennej Warszawy, ale celowo pomijając pewne miejsca i gmachy w szczególny sposób zbanalizowane przez rysowników i fotografów (Zamek Królewski, Kolumna Zygmunta III, Łazienki, Rynek Starego Miasta itp.), które są albo w ogóle nie uwzględnione, albo uwzględnione jedynie w pojedynczych lub oryginalniejszych ujęciach.

Główny akcent został położony na miejscach i gmachach już nie istniejących (np. Sobór na dawnym placu Saskim) albo całkowicie odmienionych (np. Pałac Staszica), a także na możliwie obficie eksponowanych ciągach ulicznych (Trakt Królewski, Marszałkowska), które pokazano również w ich kolejnych fazach rozwojowych: pod zaborem rosyjskim, pod okupacją niemiecką oraz w międzywojennym dwudziestoleciu. Fazy te można wyróżnić nawet za pośrednictwem drukowanych napisów: rosyjskich, niemieckich oraz polskich.

Do najrzadszych a zarazem najbardziej interesujących okazów należy seria pocztówek z końca XIX w. przedstawiających poszczególne partie i stanowiska robocze warszawskiej fabryki wyrobów chemicznych S. Glińskiego.

W przeciwieństwie do pocztówek dla Glińskiego, wykonanych przez firmę paryską, pozostałe są dziełem fototypii warszawskich (B. Wierzbickiego, S. Paszkowskiego, A. Chlebowskiego, A. Hurkiewicza i in.), a same zdjęcia — dziełem naszych rodzimych fotografików (I. Mizerskiego, W. Złakowskiego, J. Malewicz, K. Wojutyńskiego, B. Bułhaka czy K. Jankowskiego).

JAN STRAUS

metaloznawca

Zbiera planowo od roku 1970, kierując swoje zainteresowania w stronę rozmaitych dziedzin, ze szczególnym uwzględnieniem pamiętnikarstwa polskiego XVIII w., monografii miast polskich (sprzed roku 1863), książek z zakresu etnografii, piśmiennictwa związanego z powstaniem 1863 r., a także pierwodruków dzieł literackich z okresu Młodej Polski oraz dwudziestolecia międzywojennego (przede wszystkim zaś druków „pięknych”).

Na wystawie pokazuje klasyczne pozycje dziewiętnastowiecznej warsawianistyki, poczynając od pierwszej książkowej edycji „Opisania historyczno-statystycznego m. Warszawy” Łukasza Gołębiowskiego (1827), poprzez dzieła Franciszka M. Sobieszczańskiego („Rys historyczno-statystyczny wzrostu i stanu m. Warszawy”, 1855), Kazimierza Wł. Wójcickiego („Cmentarz Powązkowski pod Warszawą”, 1855), Antoniego Zaleskiego („Towarzystwo warszawskie... przez Baronową XYZ”, 1888), aż do „Warszawy ilustrowanej” Wiktora Czajewskiego (1895).

Mały, ale cenny, margines tego zespołu wypełniły m.in. wspomnienia Stefana Witwickiego „Moskale w Polsce” (a ściślej: w Warszawie, Paryż 1833), „Praga. Rys historyczny” J. Słowaczyńskiego (1835), „Album widoków i okolic Warszawy” w rysunkach i litografiach J. Cegielskiego i A. Matuszkiewicza (1859) oraz „Maria w słynących łaskami obrazach” (1869; na s. 198-228: „W Warszawie”) księdza S. Ulaneckiego.

Całości dopełniają warszawskie sceny obyczajowe w litografowanych rysunkach F. Kostrzewskiego oraz widok „Warsztatów Żeglugi Parowej na Solcu w Warszawie” (litografia Ceglińskiego wg rysunku Galliego).

Dzień 26 Maja.

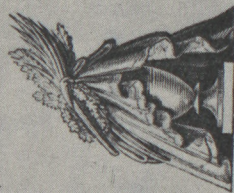

PRAGA

RYŚ HISTORYCZNY,

PRZEZ

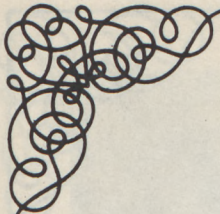
Jędrzeja SŁOWACZYŃSKIEGO.

PARYŻ.

PRZY ULICY DES MARAIS-S.-GERMAIN, 17 BIS.

1835.

ANDRZEJ SZCZEPKA

antykwariusz

Z biera regularnie od roku 1968 (książki, druki ulotne, archiwalia), poczynawszy zaś od roku 1975 kolekcjonuje planowo materiały dotyczące Powstania Listopadowego oraz Wielkiej Emigracji, gromadząc w tym zakresie ponad 2000 książek i broszur, nie licząc czasopism, druków ulotnych, nut, rycin oraz biletów wizytowych.

Na wystawie pokazuje książki związane tematycznie z Powstaniem 1831 r., luźne numery czasopism warszawskich z tego okresu, parę warszawskich akwatynt Dietricha oraz kilka biletów wizytowych.

Spośród publikacji książkowych wyróżniają się dwa rzadkie druki ogłoszone w Warszawie Wyzwolonej: „Rzut oka na stan polityczny Królestwa Polskiego” Karola Hoffmana (1831) oraz „Raport Komitetu do przejrzenia papierów policji tajnej ustanowionego” (1831). Spośród późniejszych — obszerny (a zachowany w oryginalnej oprawie wydawniczej) „Akt oskarżenia w sprawie przeciwko osobom oddanym pod Najwyższy Sąd Kryminalny... mającym udział w Rokoszu z roku 1830 i 1831...” (1834), a także dzieło G. Stuckarta „Das Königreich Polen” (Schweidnitz 1837), ozdobione interesującą a mało znaną ryciną „Ausbruch der Revolution in Warschau” (po str. 30).

W zespole czasopism znalazły się: „Dziennik Powszechny Krajowy”, „Gazeta Polska”, „Kurier Polski”, „Patriota”, „Polak Sumienny” oraz „Zjednoczenie”, a pośród biletów wizytowych — bilety Juliana Ursyna Niemcewicza i Franciszka Wężyka, a także pułkownika Józefa Longina Sowińskiego (dołączono fotografię jego ordynansa, Michała Szurmińskiego, wykonaną, gdy Szurmiński miał już podobno ponad 100 lat!).

KUR'YER

POLSKI

WARSZAWA

Piątek dnia 18 Marca r. 1831.

[illegible]

ROZNE WIADOMOSCI.

De Baga rozprawy, Półdnia.
Nieprzejmą narychczył,
Wzrostem i siłą, w młodości
Jest dźwiał, poszedł grom zapala,
Wzrostem i siłą, w młodości
Wzrostem i siłą, w młodości
Oczy to ciemność kruszaw,
Lecz choć pociąg, w młodości
Idzie Polak, w bój niechce,
Oczekiwania i miłość tacy,
Anty go głębiej rany,
Wzrostem i siłą, w młodości
Bo polojazdy Bogu, szkie,
Wzrostem i siłą, w młodości
Wzrostem i siłą, w młodości
Przez powłoczenia i liliory,
O Głazim, tazen legu w grobie
Rzecz kula, w młodości, w młodości,
Te mogły, w młodości, w młodości,
Wzrostem i siłą, w młodości,
Dawajcie, szkie, w młodości,
W młodości, w młodości,
W młodości, w młodości,
Skoń tu gwałtowny, w młodości,

[illegible]

THE TOSKINZ

W SPRAWIE

przed Tajwierzę Śiód Kujawską wyłoczony

W R A Z

Z SUMMARYUSZEM DOWODÓW

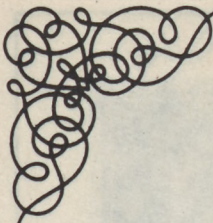
IKONKLUZYAMI

PROKURATORA PRZY TYMŻE SĄDZIE.

W WARSZAWIE.

1834.

JANUSZ MIKOŁAJ SZYMAŃSKI

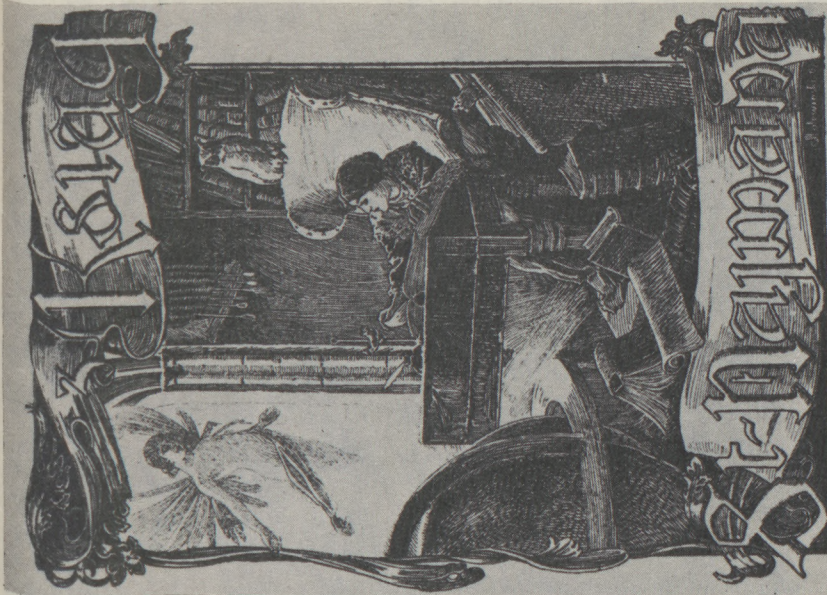
chemik-ceramik

Z biera planowo od roku 1960, nie ograniczając się do dzieł ze swojej specjalności (m.in. historii ceramiki), ale gromadząc również ekslibrisy (ok. 30 000 sztuk) oraz wybrane okazy współczesnej grafiki polskiej i obcej (ok. 1000 pozycji).

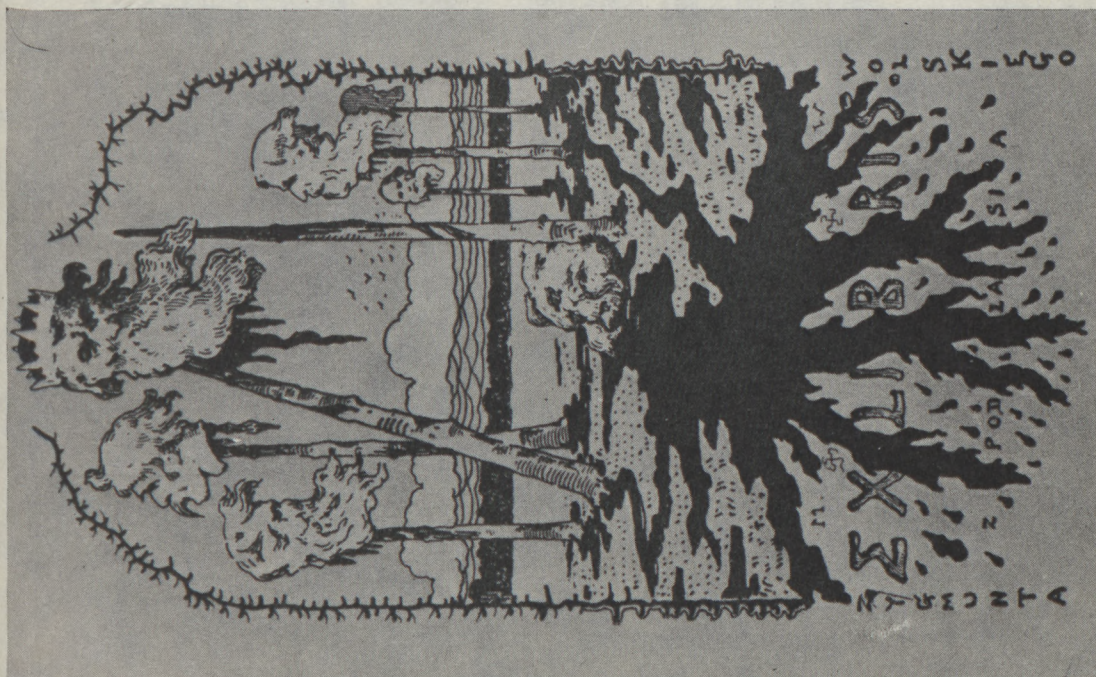
Na wystawie pokazuje wyłącznie wybrane ekslibrisy wybitnych zbieraczy warszawskich (jeden zbieracz — jeden ekslibris), przy czym najwcześniejsze pochodzą z końca XIX w., a najpóźniejsze z roku 1944.

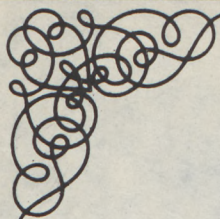
Pośród właścicieli ekslibrisów napotykamy m.in. nazwiska wybitnych warsavianistów (Aleksander Kraushar, Wiktor Gomulicki, Stanisław Łoza) oraz zbieraczy warsavianów (Jan Michalski, Adam W. Englert, Wacław Błazejewski), oprócz nich jednak nazwiska znanych pisarzy (Władysław i Zuzanna Rabscy, Julian Tuwim, Melchior Wańkowicz), uczonych (Marceli Handelsman, Wiktor Grzywo—Dąbrowski, Tadeusz Mikulski), bibliotekarzy, bibliologów i bibliografów (Stanisław Piotr Koczorowski, Józef Grycz, Stefan Rygiel, Mieczysław Rulikowski, Stanisław Konopka), księgarzy i antykwariuszy (Stanisław Laskowski, Ludwik Fiszer) oraz grafików (Edmund Bartłomiejczyk, Józef Tom), a także głośnych zbieraczy rycin (Dominik Witke—Jeżewski, Leopold Wellisch), znaczków pocztowych (Włodzimierz Reychman) oraz... ekslibrisów (Edward Chwalewik, Tadeusz Szpakowski, Tadeusz Leszner).

Równie bogato przedstawia się rejestr autorów owych znaków książkowych, wśród których, obok pojedynczych ekslibrisów roboty Franciszka Siedleckiego, Mariana Wawrzenieckiego, Antoniego Gawińskiego i wielu artystów młodszych, wydzielono jako osobne zespoły znaki autorstwa Tadeusza Cieślewskiego syna (m.in. Marii Ossowskiej i Ludwika Gócla) oraz Tadeusza Przytkowskiego (m.in. Leona Schillera i Michała Walickiego).

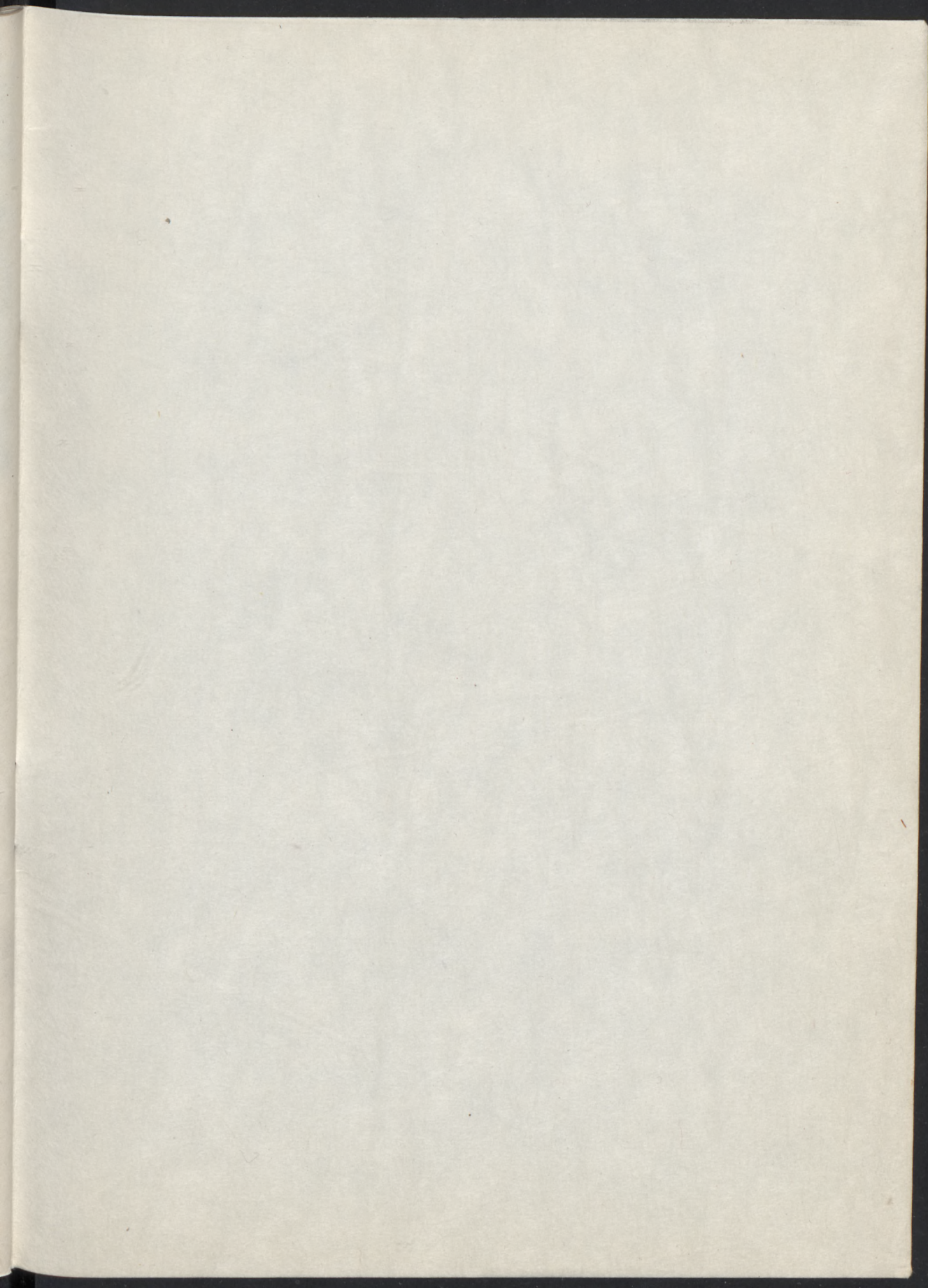
Nr
 Szafa
 Półka
 Rząd
 Tom

SPIS RZECZY

Wstęp	3
Krystyna Burchacka	4
Juliusz Wiktor Gomulicki	6
Jerzy Hołubiec	8
Tadeusz Januszewski	10
Stefan Karpiński	12
Krzysztof Klinger	14
Jan Moczydłowski	16
Jan Piotr Pruszyński	18
Michał Jerzy Pruszyński	20
Aleksander Roszkowski	22
Jacek Jan Snopczyński	24
Jan Straus	26
Andrzej Szczepka	28
Janusz Mikołaj Szymański	30

Varsaviana

